

Kovács Dezső

Kiter egetve

CARLO GOLDONI: CHIOGGIAI CSETEPATÉ

G oldonit játszani/nézni mindig élvezet. Annyi íz, zamat, életöröm, mediterrán derű hatja át világot, olyan vérbő jellemeket, pompás szituációkat kínál a színre vivőknek, hogy sokféleképpen fölragyogtatható belőle a briliáns komédia. A *Chioggiai csetepaté* a mester legérettebb és legtöbbször játszott darabjai közé tartozik; halványuló emlékezetem számos remekbe sikerült előadását őrzi, legrégebbiről Major Tamás erőteljes 1982-es miskolci rendezését, amelyben a tüneményes Igó Éva (Checca), az élesre fent nyelvű, virgonc Sándor Erzsébet (Lucietta), a vehemens Máhr Ági (Orsetta) civódtak, viaskodtak, nyelveltek, tépték egymást és a férfiakat. Major rendezésének szépen megrajzolt íve volt, az érzelmi összecsapások, indulathullámzások, fölszikkasztások, elhalkulások viharos gyorsasággal, pontosan adagolva követték egymást,

Kéri Kitty (Pasqua), Sarádi Zsolt (Toni),
Józan László (Toffolo) és Lajos András (Beppe)

s megteremtették a játék feszültségét, amely bármely pillanatban váratlan robbanással fenyegetett. Mert az idős Major, még alkotóereje teljében, pontosan kielemezte a komikai szituációkat, egyúttal választ talált arra a kérdésre is, hogy mitől lehetnek Goldoni figurái olyan élettelen könnyedek, egyben gazdagon árnyaltak.

A Pesti Színházban Török Tamara és Révay József fordítását, valamint Novák Eszter és Kárpáti Péter szövegváltozatát alapul véve játsszák a komédiát. (A szövegkönyvet a rendező, Forgács Péter és Harangozó Eszter dramaturg jegyzi.) A játékteret – s mint hamar kiderül, az előadást is – Füzér Anni pompázatos színpadképe uralja. Körös-körül kiter egetett színes ruhák

százai száradnak fregoliköteleken, kijelölik a játék valódi-elvont terét, s némiképp meghatározzák a mű értelmezési tartományát. A chioggiai *utcán* vagyunk, a házakat, a tereket, a kikötőt, de még a bírósági jegyző hivatalának falait is a körbeaggatott ruhasorok jelzik. Az előadás üresjárataiban (van belőlük, nem kevés) a kandi tekintet unaloműzőül körbejárhat a miliót teremtő pompás textilkölteményeken: a kifakult, agyonmosott, mégis friss, üde benyomást keltő háztartási holmik, intim fehérneműk, harisnyák, viseltes göncök poétikus arzenálja elég pontos szociológiai metszetet ad a mediterrán halászvidék társadalmáról, s némiképp arról az életformáról is, amelyben hőseink

Borbiczki Ferenc (Fortunato), Petrik Andrea (Lucietta) és Csőre Gábor (Titta Nane)

életének java lezajlik. A fregolikötelekre szétterített ruhák paravánja időnként leereszkedik az előadásban, a szereplők alattuk bújócskáznak, mögójük húzódnak, vagy mögölük indulnak újabb és újabb kalandokra.

Forgács rendezésében nagyobb izgalmak nélkül csordogál a cselekmény, verik a csipkét, fenik a nyelvüket, pletykálnak, hajba kapnak, megcibálják egymás loboncát és önérzetét a sokszor megénekelt legendás terecske kikapós lányai és asszonyai. Mire megjelenik a langaléta Toffolo (Józan László) az ő visszautasíthatatlan ajánlatával s Vincenzo tata (Rajhona Ádám) a maga tüsténkedő akkurátusságával, már nagyjából „képpen vagyunk” a bonyodalmak további

kimenetelét s a produkció karakterét illetően. Hamar egyértelművé válik, hogy ha az első jelenetsorokban nem képes megteremteni a rendező az előadás ama vibráló atmoszféráját, amelyben az összecsapások-kibékülések hullámszámai közepette bármikor robbanásveszélyes színpadi szituáció alakulhat ki, s ha nem teremtődik meg a szereplők szellemi arcéle, akkor az egyébként zaklatott jelenetek is motiválatlanná, a figurák pedig egyszemélyessé válhatnak. Forgács rendezésében beszélnek ugyan az időről, az ősz eleji sirok-kőről, ám a fojtott légkör, a tengerközeli fátyolos atmoszféra nem teremtődik meg az előadásban, s a viháncoló, perlekedő lányok-asszonyok s a kakaskodó

férfiak galériájából is csak lassan válnak ki azonosítható karakterek. Legelőbb talán Petrik Andrea Luciettájé, a magának való, dacos, lobbanékony leányzóé, aki nemcsak szerelmét és szerelmesét védi foggal-körömmel, hanem önnön szuverén egyéniségét is. Fölcsattan és durcáskodik, móríkája magát és hisztérikusan bezárkózik: mikor a lomha jegyző (Juhász István) nagy nehezen összehoronálja a szerteszt szaladgáló, bókklászó szerelmeseket, Petrik Luciettája és Csőre Gábor Titta Nanéja hosszan vonakodnak, s keserves elszánással, minduntalan visszavisszatáncolva közelednek egymáshoz. A férfiak között a színi egyetemista Józan László izgómozgó balfék „pióca” Toffolója viszi a prímet. Igazi clown-alkat: hajlékony test, szögletes, szétszórt mozdulatok, széttartó vétagok, szeszélyes „testbeszéd”; csetlik-botlik, magába gabalyodik, de végül mindig talpára huppan. Egész lényével hancúrozik, hol az öregekkel polemizál, hol a cipője orrával bocsátkozik játékos párbeszédbe. A kicsúfolt süvölvény jelenetről jelenetre tudatosítja, hogy helyet ke-

res magának a felnőttek megbecsült társadalmában. Színes, elrajzolt – s a maga módján hatásvadász – zsánerfigurát formál meg az előadásban Borbiczki Ferenc: pergő beszédű Fortunatója valóságos hadarás-szimfóniákat zúdít a környezetére. Nemcsak nem értik, amit beszél, hanem megállnak és kivárik, míg befejezi szóáriáit. Borbiczki nyílt színi tapsot arat mutatványával – amely persze egyszerre szól a közönségnek s a játékos társaknak. A többiek arcéle – Sarádi Zsolt méla halászmesteréé, Lajos András elszánt Beppéjéé, Kéri Kitty aggodalmas Pasquájáé, Tornyai Ildikó rámenős Orsettájáé, Bata Éva vadóc csitri Checcájáé, Hullan Zsuzsa egykedvű Liberájáé – az akciódús epizódok ellenére sem rajzolódik ki igazán markánsan.

Sokat kergetőznek, birkóznak egymással Chioggia kies utcaszögletein a városka lakói, néha elszabadul-

tan bolondoznak, máskor lassacskán pergetik a ki-mért időt. A hullámozó kedélyű s lélegzetvételű előadás rendre előreszalad és megtorpan, fölhabzik és elcsöndesül. A padozatból csapóajtók nyílnak, amelyeken át egyenesen vízre szállhatnak a férfiak, hol eldobott jegygyűrűt keresve, hol a halászat zsákmányát cipelve. A realiztikus életképeket, mozgalmas tablókat túlcsondulóan romantikus, giccsbe hajló betétekkel ellenpontoszza a rendező: felvöröslik a horizont, s édes olasz dallamok lebegnek a játék felett. A közjátékok stílusróniája sem feledteti azonban velünk, hogy a Goldoni-vígjáték élethelyzetei élesebbek, szikárabbak, sprődebbek – s talán bensőségesebbek is –, mint ez a gördülékenyen lebonyolított kedélyes komédia.

CARLO GOLDONI: CHIOGGIAI CSETEPATÉ (Pesti Színház)

A példányt Novák Eszter és Kárpáti Péter szövegkönyve, Révay József, valamint Török Tamara fordítása alapján készítette: Harangozó Eszter és Forgács Péter. **Díszlet-jelmez:** Füzér Anni. **Dramaturg:** Harangozó Eszter. **Irodalmi munkatárs:** Török Tamara. **A rendező munkatársa:** Varga Andrea. **Rendező:** Forgács Péter. **Szereplők:** Sarádi Zsolt, Kéri Kitty, Petrik Andrea e. h., Lajos András, Csöre Gábor, Borbiczki Ferenc, Hullan Zsuzsa, Tornyi Ildikó, Bata Éva e. h., Rajhona Ádám, Józán László e. h., Juhász István.

Szántó Judit

Természetesen

TRACY LETTS: AUGUSZTUS OKLAHOMÁBAN

Az Eszenyi-éra első bemutatója nem tűnik ki programszerűnek mondható újításokkal. Tracy Letts többszörösen díjnyertes családi horrorját – úgy látszik, nemcsak az Oscar devalválódik –, ha már akkor megvan, az elmúlt harminc-negyven év folyamán bármikor műsorra lehetett volna tűzni valamelyik Williams- vagy Albee-premier előtt, után vagy helyett. (O' Neillt is említhetném, de ő mégiscsak más súlycsoport.) A „nagyszabású” jelző ebben az esetben legföljebb Árvai György monumentális lakóház-keresztmetszetére illik, amelyről messzire szaglik a monumentális költség; a cselekmény kisszerűsége azonban hamar kompromittálja a színpadképben rejtőző ígéretet. (A kontraszt akár szándékos is lehetne, bár az előadás nem tanúskodik a szándékok ilyen kiélezettségéről vagy tudatosságáról.)

A legígéretesebb a felütés – az az exozicció, melyben az öngyilkosságra készülő családfele egy indián lányt szerződött házvezetőnőnek, hogy mintegy az ő utódaiként próbáljon rendet és egyensúlyt teremteni a széthullófélben lévő családban. Az öngyilkossági szándékokra ekkor még nem derül fény, ám ettől még a gesztus súlyosnak, jelképes erejűnek érződhetnék, ha Vallai Péter célzottabbnak, misztikusabbnak ábrázolná. Johnna Monevata (Bodor Böbe), az indián helytartó ugyan, megbízásához híven, való-

ban végigasszisztálja a Weston família bomlását, de jelenléte túlonként passzív. Beverly Weston halála egyébként dramaturgiailag is célszerű: alkalmat ad rá, hogy a népes család összegyűljön a szülői házban.

Ezután végbemennek a kisebb-nagyobb családi katalizmak. Már Rosencrantz és Guildenstern egyénenkénti személyi jelentőségét is szándékosan kompromittálja, hogy Shakespeare megkettőzte figurájukat,